Da Venstre sidst samledes til landsmøde, var vi 22 i Venstres folketingsgruppe og havde regeringen.
Nu er vi 42 medlemmer, men har måttet afgive regeringsmagten.
Hvad er der da sket af politisk udvikling i det år, der er gået?
Landsmødet fandt sted i København den 31. august og den 1. september 1974. 20 dage senere havde vi en politisk situation i Folketinget, som sent vil blive glemt.
Den 20. september, det var den dag, da Folketinget diskuterede skattereform for åben TV-skærm i 12 timer.
Det var den dag, da der gennemførtes skattelettelser til 7 milliarder kr.
Det var den dag, da der blev stillet fire mistillidsdagsordener mod Venstre-regeringen. En socialdemokratisk, en fra Fremskridtspartiet, en fra SF og en fra Kommunisterne. Meningen var at styrte Venstreregeringen, og det var lykkedes, hvis ikke fire af Fremskridtspartiet var gået imod deres eget parti.
Det var også den dag, da man skulle opleve, at Fremskridtspartiet stemte imod en skattelettelse på 7 milliarder kr. De sagde, at det var, fordi de hellere ville have 10 milliarder kr., men de vidste, at hvis det var lykkedes at vælte regeringen eller stemme vort forslag ned, var skattelettelsen blevet 0.
Denne skattelettelse har haft afgørende betydning.
For første gang lykkedes det at bryde den linie, at skatterne kun kan stige. For en typisk lønindtægt er trækprocenten vokset fra 44 til 50 i perioden 1970 til 1974. Hvis skattereformen var faldet, var trækprocenten steget til 51 i 1975. Nu blev den 44. En typisk lønindtægt fik 4-5000 kr.'s skattenedsættelse.
Det er klart, at vore modstandere har haft travlt med at bortforklare dette fremskridt. Det sidste forsøg går ud på, at kommunernes skatteprocent vil stige i 1976, og så kan man jo se, at skatte lettelsen i 1975 var luftsteg, for man væltede blot udgifterne o-ver på kommunerne. Svaret er, at den nedsatte skat til staten har vi haft siden 1. januar 1975, og det kan ingen bortforklaringer rokke ved. De penge, som vi har betalt mindre i skat, er reelle nok. De har også betydet en mindre arbejdsløshed, end vi ellers ville have haft.
Denne skattelettelse fortsætter til næste år. Niveauet holdes fast Vi har netop i Folketinget vedtaget uændret udskrivningsprocent for 1976. Det var et af Venstres krav i Helhedsplan II. Ja, der bliver endda en skattelettelse også i 1976. Bundfradraget eller personfradraget sættes nemlig op. Her har vi også forklaringen

på, at kommunerne er nødt til at sætte skatteprocenten op til næste år Når de har mindre indkomstmasse at tage skat af, må de have en højere procent, men det betyder ikke uden videre højere skat for den enkelte, som jo får et højere bundfradrag.

Det skal også siges, at mens Fremskridtspartiet stemte imod skattelettelserne, undlod Socialdemokratiet at stemme. Der var således 88 stemmer for? 40 imod, mens 47 undlod. Så meget om skattelettelserne fra 20. september i fjor.

Skattelettelserne modsvaredes af besparelser på statens budget.

De var aftalt til 6,8 milliarder kr. Man har sagt, at de smuldrede væk. Det passer ikke. Der var partier, der ikke stod så fast som

Venstre, og derfor blev besparelserne ca. 1 milliard mindre, end Anders Andersen havde foreslået i sin finanslov. Men alligevel blev der på den finanslov, som blev vedtaget i marts i år, sparet mere end nogen sinde før.

Skatte- og udgiftsreformen fra september i fjor var vigtige dele af Venstres økonomiske politik. Men over for en voksende arbejdsløshed i alle Vesteuropas lande var det nødvendigt at tage yderligere skridt.

Derfor fremlagde Venstre i december 1974 sin helhedsplan. Kernen i den var en løn- og prispause. Det gjaldt om at bryde den onde økonomiske cirkel, der gennem stigende priser og omkostninger på een gang satte inflationen i vejret og fik arbejdsløsheden til at stige. Helhedsplanen viste vejen, og mange vil i dag sige, at hvis der var blevet tilslutning til den i Folketinget, havde vi i dag stået bedre i det.

Da jeg forelagde planen i Folketinget, sagde jeg, at hvis man ikke fulgte vore tanker, ville nye hundreder af små og store virksomheder måtte lukke, nye tusinder ville miste deres arbejde, stadig flere unge, der melder sig på arbejdsmarkedet, ville ikke kunne få noget at bestille.

Det var den udvikling, Venstreregeringen ikke ville acceptere. Derfor lagde vi vores helhedsplan frem.

Den blev afvist af et flertal i Folketinget.

Socialdemokratiet og de socialistiske partier til venstre for Socialdemokratiet gik stærkt og klart imod, og da de fik følge af Fremskridtspartiet, der kaldte planen latterlig og skadelig, var der ingen anden vej end at spørge vælgerne.

Fremskridtspartiet har siden søgt at forklare, at det ikke var så slemt ment, hvad de sagde.

Det er i sig selv ikke nerat at fæste tillid til folk, der siger et, og vil, at det skal betyde noget andet. Men de søger også at få folk til at glemme, at den samme decemberdag skulle der i Folketinget stemmes om et forslag, der gik ud på at svække den finansielle stilling med ca. 300 millioner kr. Det var afgiften på de såkaldte hvidevarer, som var indført med Fremskridtspartiets stemmer som led i valutaværnet i maj måned, men som de socialistiske partier sammen med Fremskridtspartiet nu vil le ophæve. Vi havde sagt, at vi ikke kunne tage ansvaret for den økonomiske politik, hvis partier af taktiske grunde skulle kunne optræde på den måde, og at det måtte være et kabinetsspørgsmål, om regeringen kom i mindretal her. Mogens Glistrup fastholdt sin aftale med socialistpartierne og Socialdemokratiet, så der var ingen tvivl om, at han ville regeringen til livs. Dette stemmer også nøje med den udvikling, som vi fik at se under regerings forhandlingerne efter valget.

Vælgerne forstod Venstres plan. Regeringen fik en opbakning, som ingen regering har fået i den politiske historie. Det er ikke sket før, at et regeringsparti efter et valg er gået frem med 20 mandater eller er blevet næsten fordoblet.

Mange spurgte efter valget: Når I nu fik sådan et håndslag, hvorfor gik I så af? Hvorfor fortsatte regeringen ikke? Svaret er, at regeringen ikke gik af. Vi fortsatte. Vi søgte at få et bredere grundlag for regeringsarbejdet, men kunne ikke opnå aftale herom. Altså fortsatte Venstreregeringen som mindretalsregering. Men 19 dage efter valget var der et flertal i Folketinget, der tvang regeringen til at træde tilbage. Det skete, fordi socialdemokraterne og de socialistiske partier fik hjælp fra de radikale, Centrumdemokraterne og den konservative Lembourn.

Den dagsorden, der tvang Venstreregeringen bort, gik ud på, at vi skulle træde tilbage for at give plads for en flertalsregering. Det var ikke nogen ærlig dagsorden. Den banede nemlig ikke vej for en flertalsregering, men for en socialdemokratisk mindretalsregering.

Jeg skal ikke her gennemgå regeringsforhandlingerne. Det springende punkt var, at da 75 mandater pegede på Anker Jørgensen, og 65 på mig som regeringsleder, sagde de radikale med deres 13, at de meldte pas. De kunne have sikret en anden regering end den socialdemokratiske, og det er vel værd at huske, at det ville de ikke. Derefter sagde Fremskridtspartiet, at deres 24 mandater ikke måtte lægges til de 65. De vidste, at resultatet så ville blive, at Anker Jørgensen fik opfordringen.

Venstre gik altså i opposition.

I forårets løb var de to vigtigste afstemninger i Folketinget: forlængelsen af overenskomsterne og finansloven. I begge tilfælde stemte Venstre sammen med regeringen. Venstre fører ikke tom demonstrationspolitik. Også som opposition er vi beredte til at lægge ryg til et ansvar.

Det har vi bevist igen nu i september.

Udgangspunktet for det politiske forlig er den store arbejdsløshed. Tallene er så store her i sommermånederne, at man må frygte en meget alvorlig arbejdsløshed til vinter. Vi sagde i Venstre, at hvis man lod hånt om vore advarsler, ville arbejdsløsheden stige. Vi fik mere ret, end vi bryder os om. Venstres folketingsgruppe har da i forsommeren i en række udvalg arbejdet med forslag til en erhvervspolitik og en økonomisk politik, der kunne modvirke de stigende arbejdsløshedstal.

Vi havde et gruppemøde den 5. august om de foreløbige planer og enedes om, at vi skulle færdigbehandle dem på et gruppemøde på Bygholm Landbrugsskole den 26. august.

Inden vi kom så langt, havde statsministeren bestemt sig for en ekstrasamling i september, og han indbød forskellige partier til en drøftelse af regeringens forslag.

Da Venstre kom til den første egentlige forhandling med regeringen torsdag den 28. august, forelagde vi den Helhedsplan II, som gruppen havde vedtaget to dage tidligere, og som vi derefter offentliggjorde om fredagen.

Forhandlingerne mellem Venstre og Socialdemokratiet foregik på grundlag af regeringens forslag og Venstres helhedsplan. Vi lagde dem ved siden af hinanden, og vi nåede et resultat.

Regeringens forslag gik især ud på at stimulere forbruget. Derfor ville den midlertidigt sænke momsen og derfor ville den frigive den bundne opsparing. Endvidere ville den bruge 600 millioner kr. på statsarbejder, især inden for bygge- og anlægsområdet.

Venstres hovedlinie var, at midlet til at få flere i arbejde var at give erhvervslivet tillid til en stabil, dæmpet omkostningsudvikling og at bruge de penge, der var til rådighed, til støtte for investeringer i erhvervslivet. Venstre lagde videre vægt på en fastholdelse af skattelettelserne og en afvikling af de skatter og afgifter, der særligt er tyngende for virksomhederne og med til at sætte deres omkostninger i vejret.

Vi fik gennem lange og seje forhandlinger en stor del af vor helhedsplan igennem. Man kan tage den frem og sætte kryds ved punkt efter punkt. Vi måtte til gengæld - som i ethvert forlig - gå med til noget af det, som vi på forhånd havde en ikke ringe

skepsis overfor. Momsnedsættelsen vil utvivlsomt sætte noget i gang og altså også skaffe arbejde til nogle.
Vi havde den indstilling, at det var en høj pris at betale for en virkning, som vi ikke var så sikre på. Men da vi fik imødekommenhed på en række af de krav, som vi måtte lægge vægt på, accepterede vi regeringens forslag om en midlertidig momsnedsættelse, dog forkortet med en måned og med nogle flere undtagelser, hvilket gav mulighed for at flytte en del penge over fra forbrugsudvidende formål til mere direkte erhvervsstøtte.
Forliget er blevet godt modtaget i næsten alle erhvervskredse.
Det har foruden den direkte virkning også den betydning, at Folketinget har vist, at der kan skabes samarbejde.
Regeringen følte et ansvar for at nå et resultat. Var det gået på gulvet, havde det også betydet et stort nederlag for regeringen. Men Venstre, der er det store oppositionsparti, og som sammen med Socialdemokratiet har et flertal i Folketinget, følte også, at vi var under et ansvar. Det var ikke tiden at bekæmpe andre partier eller regeringen, det var opgaven at medvirke til, at der kom en helhed ud af det, som al skrøbelighed til trods, dog kan være med til at sætte hjulene i gang og afbøde de værste virkninger af den nedgang, som har ramt så mange lande og også Danmark.
Venstre fortryder ikke dette forlig. Som situationen var, er jeg overbevist om, at Venstres vælgere også ønskede, at vi skulle bruge den styrke, som valget gav, til at få indflydelse på udviklingen. Man kunne også have stillet sig udenfor i demonstration. Det var folketingsgruppens opfattelse, at hvis vi kunne få så meget af vor helhedsplan igennem, at det var til at kende, så skulle vi også gå med. Det fik vi. Og derfor blev der forlig.
Mange spørger, hvor langt det rækker.
På een måde rækker det frem over en årrække. Erklæringen om omkostningernes stabilitet rækker frem til 1979. Hvad enten det ene
eller andet parti er i regering, har vi forpligtet hinanden på at sætte ind for at sikre denne stabilitet. Og så bredt er forliget, at vi tør sige, at disse partier også vil have et flertal i Folketinget efter et valg.
Skattelettelser i 1977 og 78 er også et løfte på længere sigt, besparelser over en tre-års-periode ligeså.
På den måde rækker forliget langt. Og hele forligets værdi kan måles på, om denne

langsigtede virkning fastholdes. Dæmpede omkostninger, fortsatte skattelettelser, mindre offentlige udgifter, det er mærkepælene for de kommende år. Dem er alle forligspartierne forpligtet på, uanset hvem der er i regering.
Venstre vedkender sig hvert ord i forliget. Ikke mindre. Heller ikke mere. Uden for forliget har ethvert parti, også vi, fuldstændig frihed til at fremlægge vor politik. Vi har ikke lovet at sikre regeringen Anker Jørgensen. Venstre har stadig sine politiske mål, som Socialdemokratiet har sine, og det er ikke de samme. Venstre er indstillet på reelt, sagligt samarbejde, som vi har vist det her, men vi er ikke indstillet på at svigte det, som vi er valgt til at stå inde for.
Man spørger, sagde Anker Jørgensen, om regeringen er bastet og bundet. Hvis den er, er oppositionen det også, sagde han. Men sådan er det ikke, regeringen står frit til at føre sin politik frem, hvor den ikke strider mod forliget. Det samme gælder oppositionen. Hvis Socialdemokratiet er en regeringsmulighed, er Venstre det også. Vi er stadig to store partier, der har hver sit mål, men som i denne situation har fundet sammen. Det kan vi måske gøre igen. Det kan vi måske om flere ting. Det vil vise sig. I dag er der blevet en aftale om en politik, der skal bekæmpe arbejdsløsheden. Så langt er regeringen og Venstre gået sammen. Ikke længere.
Regeringssamarbejde siger nogle. En S og V-regering taler man om. Mit svar er, at det ønsker S ikke, for så havde de vel forhandlet med os om det, og det har de ikke. I, øvrigt er en flertalsregering ikke noget i sig selv. Det afgørende er, om man kan enes om det politiske grundlag for en regering. En regering, der er i splid med sig selv, vil være til stor skade også for det folkestyre, som kræver samarbejde, men ikke sammenblanding.
Vi rækker hånden ud til sagligt samarbejde, men Venstre fik ikke 42 mandater for at bruge dem til at sikre en Anker Jørgensen, at han kunne føre socialdemokratisk politik. Jeg tror heller ikke, Socialdemokratiet finder, at de skal bruge deres styrke til at føre Venstres politik. Der er nu engang forskel på partierne.
Det er godt, det er sådan. Lad os så fra hver sit udgangspunkt enes om det, som er nødvendigt for landet.
Venstre står i dag stærkere end på så mange tidligere landsmøder. Vi skal bruge den styrke til at føre vore synspunkter igennem.
Venstres politik er ikke blot økonomi, selv om de økonomiske vanskeligheder tvinger os til at samle mange kræfter om disse spørgsmål.

Vi har på landsmødet drøftet fem områder, som særligt står i centrum for os nu. Vi har gjort det som optakt til en ide-konference, som vi skal have til februar. Venstres ide-grundlag er stadig det samme og det bærende for os. Det bliver ikke forældet. Men det må udmøntes på en ny måde, når vi stilles over for nye problemer i et samfund, der stadig udvikler sig.

En liberal økonomisk politik, en liberal Europa-politik, en liberal kultur-politik, en liberal politik for det nære samfund og en liberal politik for arbejdspladserne, det er de felter, hvor vi særligt vil prøve at formulere den holdning og det grundsyn, som vi er fælles om.

Mange andre områder hører med. Skolespørgsmål f. eks. har altid haft en stor plads hos Venstre, og det er med tilfredshed vi kan tænke på, at den nye folkeskolelov, som blev til ved et bredt politisk samarbejde, byggede på det forslag til folkeskolelov, som Tove Nielsen havde lagt frem.

Europapolitikken ligger i lige forlængelse af, at Venstre stærkere end noget andet dansk parti har understreget, at Danmark har sin plads i det europæiske fællesskab. I EF-landene har de arbejdsløshedsproblemer, som vi har dem, og det kan både give gensidig inspiration til at angribe problemerne og på visse områder føre til, at vi kan bistå hinanden, så sandt nogle spørgsmål ikke kan løses isoleret af det enkelte land.

En liberal arbejdspladspolitik rummer mange områder i sig. Det bliver nødvendigt at tage hele pensionsspørgsmålet op til ny overvejelse. I det lange løb vil det blive et krav, at samfundets ydelser til de ældre bliver ensartede og ikke som nu med stor forskel efter, om den pågældende har haft en offentlig ansættelse eller ej.

Man kan ikke forringe stillingen for dem, som kontraktmæssigt har krav på bestemte pensionsgoder, men man må overveje, om der stadig bør være så stor ulighed for fremtidigt ansatte.

Spørgsmålet om arbejdsmiljø og faggrænser og omskoling trænger sig også på, og nogle af disse problemer tog vi med i Helhedsplan II.

Sammen med disse spørgsmål hører også det, som ofte kaldes Økonomisk Demokrati. Venstre afviser det socialdemokratiske forslag.

Vi er tilhængere af en spredning af ejendomsretten, og derfor må det beklages, at LO's og Socialdemokratiets forslag har været med til at afspore debatten i ensidig retning. Den frygt, som

store dele af erhvervenes folk har for, at et sådant forslag til sidst vil føre til en

socialisering af dansk industri og bringe tusinder af selvstændige virksomheder ind under central styring af fagbevægelsens top, har gjort, at det er blevet vanskeligere at tale om spredning af ejendomsretten på en måde, der kan føre til en positiv stilling til det sunde princip, som måske allerbedst kunne kaldes den nære ejendomsret. Når vi kalder det sådan, ligger deri, at den enkelte skal have en personlig, ikke en kollektiv ejendomsret, og på en sådan måde, at en spredning af ejendomsretten kan bidrage til at styrke det naturlige fællesskab mellem ejere og medarbejdere i virksomhederne, der hvor den enkelte har sit daglige arbejde, og ikke om ad en centralstyring.
Statsministeren sagde forleden, at nu ville man nedsætte en kommission. Det var ikke et problem, der blev nævnt med et eneste ord under forligsforhandlingerne. Regeringen har jo ret til at nedsætte de kommissioner, den finder for godt. Men det er nok nyttigt at få sagt, at hvis et sådant kommissionsarbejde skal føre til noget konstruktivt, er det meget vigtigt både, hvordan kommissionen sammensættes og især, hvilket kommissorium den udstyres med. Altså, hvilken opgave man stiller kommissionen. Det kan ikke være en kommissions opgave at lappe på et socialiseringsforslag, som ikke har nogen mulighed for at komme gennem Folketinget. Det må være opgaven at få en virkelig analyse af, hvorledes den nære ejendomsret kan praktiseres, så der både bliver tale om en spredning af ejendomsretten til bolig og arbejdsplads og et udvidet økonomisk medansvar for de mange enkelte. Bliver problemet grebet rigtigt an, vil det kunne betyde større trivsel og bedre arbejdsklima for alle medarbejdere, og et bredere økonomisk grundlag for dansk produktion til styrkelse af
vort demokratiske samfundssystem.
Jeg understreger igen: Venstre er positiv over for spredning af medindflydelse og ejendomsret. Men det må ske ud fra liberale principper. Indflydelsen må være lokal og personlig og med størst mulig valgfrihed med hensyn til, hvordan opsparingen og kapitaldannelsen skal foregå.
Hvis vi kan enes om at gribe denne opgave rigtigt an, vil det også kunne styrke demokratiet.
Der er kræfter både i det politiske liv og i pressen, der er med til at underminere demokratiet. De prøver at få folk til at tro, at demokrati er noget uværdigt og kraftesløst, eller de drukner demokrati i procedurespørgsmål og endeløse diskussioner. Men demokrati er ikke blanketter og høringer og snak. Det er i sin kerne

medindflydelse på de ting, som gælder os alle. Gennem dem, som vi vælger, og som vi giver tillid og lægger ansvar på, og gennem direkte indflydelse på de daglige, nære ting.

Mange opgaver ligger foran os. Venstre vil være med til at løse dem ud fra den grundholdning, som er vores. Vi vil gøre det i Folketinget i et samarbejde, som vi er vant til det i kommunalbestyrelser og amtsråd. Vilkårene er ikke de letteste i Folketinget. Socialdemokratiet må se i øjnene, at de ikke som tidligere er det dominerende parti, men at de må gå ind under et forpligtende samarbejde, hvis et resultat skal nås. Venstre er naturligvis under den samme forpligtelse, så meget mere, som bred stabilitet i Folketinget ikke kan nås uden om Venstre.

Vi er gået med i et forlig. Skal det blive mere end noget rent midlertidigt, må det følges op, også når mere upopulære foranstaltninger bliver nødvendige. Venstre vil gå ind i det arbejde med ansvarsfølelse for helheden, men også i bevidstheden om, at vi er forpligtede på den politik, som Venstre gik til valg på, og som vi er sat til at føre frem.

Skal Venstres synspunkter slå igennem, kræves der, at der står styrke bag dem. Vi har større kræfter end vi har haft i en årrække. Om vi skal længere frem, beror ikke mindst på de mange tillidsmænd og kvinder, som er med til Venstres landsmøde. Styrke og sammenhold. Det er betingelsen for, at Venstres politik kan slå igennem. Den styrke skabes i det daglige arbejde mellem valgene.

Venstre har større muligheder i dag end før.

Skal vi ikke give hinanden håndslag på at bruge de muligheder?